

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

“AŞILAR KRONİK HASTALIKLARDAN DA KORUR”

(24-30 NİSAN DÜNYA AŞI HAFTASI)

Nisan ayının son haftası **Dünya Aşı Haftası**'dır. Bu hafta süresince insanları aşı ile önlenebilir hastalıklardan korumak için farkındalık sağlanması amaçlanmaktadır (1). Aşılar, hastalığa maruz kalındığında vücudumuzun verdiği tepkiyle benzer şekilde bağışıklık sistemimizi antikor oluşturma konusunda eğitir. Aşılar, virüs veya bakterilerin yalnızca öldürülmüş veya zayıflatılmış formlarını içerdikleri için hastalığa neden olmazlar (2).

Aşılamanın bir sonucu olarak tarih boyunca ciddi sayılarda ölümlere ve salgınlara yol açmış olan birçok hastalık günümüzde görülmemektedir. Örnek olarak çiçek hastalığı aşılamalar sayesinde tamamen yok edilmiş ve etkenin de yok edilmesi üzerine 1987 yılında çiçek aşısı uygulaması tüm dünyada durdurulmuştur (3).

Aşı yardımıyla bağışıklama, her yıl milyonlarca insanın hayatını kurtaran bir gelişmedir. Günümüzde hayatı tehdit eden 20'den fazla hastalığı önleyecek aşı bulunmaktadır. Bağışıklama birinci basamak sağlık hizmetlerinin en önemli unsurlarındandır. Buna rağmen aşılanma oranlarında 2020'den bu yana düşüş izlenmiştir. Covid-19 ve buna bağlı kesintiler nedeniyle DSÖ verilerine göre 2021 yılında 25 milyon çocuk aşı olamamıştır (2). Bu yılın dünya aşı haftası teması da bu düşüşü yeniden artışa çevirmek ve aşı olamayan çocukların aşılarının tamamlanması amacıyla “The Big Catch Up (Büyük Yakalama)” olarak belirlenmiştir (1).

Türkiye'de 1981 yılında Genişletilmiş Bağışıklama Programı (GBP) başlatılmıştır. Günümüzde çocukluk çağı aşılanma takviminde 13 hastalığa (boğmaca, difteri, tetanoz, kızamık, kızamıkçık, kabakulak, verem, çocuk felci, hepatit A, hepatit B, S. pneumonia ve H. influenzae tip b, suçiçeği) karşı aşı uygulaması ücretsiz olarak yapılmaktadır (3).

Dünya çapında yapılan aşılanma kampanyaları ile poliomiyelit (çocuk felci) yok edilmeye yaklaşılmıştır. Ülkemizde son poliomiyelit vakası 26 Kasım 1998 yılında görülmüş ve ülkemizin de içinde olduğu DSÖ Avrupa Bölgesi 21 Haziran 2002'de Poliodan Arındırılmış Bölge Sertifikası almıştır. 1994 yılında Maternal- Neonatal Tetanoz (MNT) Eliminasyonu Programı başlatılmış ve Nisan 2019'da Türkiye yenidoğan tetanozunu elimine etmiş ülkeler arasına girmiştir (3).

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Aşılabilir bulaşıcı hastalıklar dışında kanser gibi bulaşıcı olmayan hastalıkların da azaltılmasını sağlayabilmektedir. Ülkemizde GBP kapsamında uygulanan Hepatit B aşısı (5) ve henüz GBP kapsamına girmemiş olan Human Papilloma Virus (HPV) aşısı bunlara örnek olarak verilebilir.

HPV enfeksiyonları, cinsel yolla bulaşır. Enfeksiyonların çoğu kendiliğinden düzelir ve semptomlara neden olmamasına rağmen kalıcı enfeksiyonlar kadınlarda rahim ağzı (serviks) kanserine neden olabilir. Rahim ağzı kanserlerinin neredeyse tamamı (%99) üreme sisteminin en yaygın viral enfeksiyonu olan HPV ile bağlantılıdır. HPV ayrıca hem erkeklerde hem de kadınlarda diğer anogenital kanser türlerine, baş ve boyun kanserlerine ve genital siğillere neden olabilir (6).

HPV aşısı, rahim ağzı kanseri gelişme riskini önemli ölçüde azaltmaktadır. DSÖ Küresel Stratejisi ve Rahim Ağzı Kanseri Eliminasyon Programı -dünyanın ilk kanser eliminasyon programıdır- rahim ağzı kanserinin ortadan kaldırılmasını hızlandırmaya yönelik olarak 15 yaş altı kız çocuklarının %90'ının tam aşılmasını hedefini ortaya koymuştur (6).

Hepatit B enfeksiyonu ise karaciğer kanserinin önemli nedenlerindedir. Hepatit B hastalığı aşı ile önenebilir bir hastalıktır, aşısı 1980'li yıllarda bulunmuş etkili ve güvenli bir aşıdır. Hepatit B enfeksiyonunu önlemek için en az 3 doz uygulanmalı, bebeklere doğumdan sonraki ilk 24 saat içinde ilk dozu yapılarak başlanmalıdır. Hepatit B virüsü enfekte bireyden diğer kişilere kan, meni veya diğer vücut sıvıları aracılığıyla bulaşmaktadır ve aşılanmamış kişilerin enfekte olma olasılıkları bulunmaktadır. (7).

Hepatit B aşısı, 1998 yılında aşı takvimine alınmıştır, bu aşı ile Hepatit B enfeksiyonu önlenerek kronik karaciğer hastalığı, siroz ve hepatoselüler kanser insidansı azaltılmaya çalışılmaktadır. Uygulamanın başlamasından sonra 2005-2009 yıllarına göre 2015-2019 yılları arasında Hepatit B vaka sayısında %76 oranında azalma izlenmiştir (4).

2023 yılı küresel olarak temel bağışıklama oranlarındaki gerilemeyi telafi etmek için bir fırsat yılı olarak değerlendirilmelidir. Aşılama hizmetlerine erişim artırmalı ve aşı kapsayıcılığını en az 2019 seviyelerine getirilmelidir. Bunun sağlamak için aşılama hizmetlerini kaçıran milyonlarca çocuğa ulaşmanın ve toplumlarda kalıcı koruyuculuk hedefine ulaşmanın yolu birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesidir (1).

HASUDER Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Çalışma Grubu adına Arş. Gör. Dr. Iğın Timarcı Becerik, Arş. Gör. Dr. Ecnur Topal, Arş. Gör. Dr. Hüseyin Örün ve Doç. Dr. Asya Banu Babaoğlu tarafından hazırlanmıştır.

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

KAYNAKLAR

1. WHO. World Immunization Week 2023 - 24 to 30 April. [Internet]. [a.yer 06 Nisan 2023]. Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2023/04/24/default-calendar/world-immunization-week-2023>
2. WHO. Vaccines and immunization [Internet]. [a.yer 06 Nisan 2023]. Erişim adresi: <https://www.who.int/health-topics/vaccines-and-immunization>
3. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel M¼d¼rl¼ę¼. D¼nya Aşı Haftası [Internet]. [a.yer 06 Nisan 2023]. Erişim adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler/dunya-asi-haftasi.html>
4. Genişletilmiş Bağışıklama Programı (GBP) [Internet]. [a.yer 12 Nisan 2023]. Erişim adresi: <https://covid19asi.saglik.gov.tr/TR-77803/genisletilmis-bagisiklama-programi-gbp.html>
5. Yetişkin Aşılama [Internet]. [a.yer 12 Nisan 2023]. Erişim adresi: <https://asi.saglik.gov.tr/asi-kimlere-yapilir/liste/30-yetiskin-a%26>
6. Immunizing against HPV [Internet]. [a.yer 12 Nisan 2023]. Erişim adresi: <https://www.who.int/activities/immunizing-against-hpv>
7. CDC. About Global hepatitis B [Internet]. Centers for Disease Control and Prevention. 2022 [a.yer 12 Nisan 2023]. Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/globalhealth/immunization/diseases/hepatitis-b/about/index.html>